

כף-זאב אירופית *Lycopus europaeus* - צמח חודש

מנחם אב תשע"ח

כתב: שיר ורד

תקציר: כף-זאב אירופית *Lycopus europaeus* בן משפחת השפתניים הוא צמח רב-שנתי עשבוני הגדל בגדות נחלים זורמים ומקווי-מים בחבל הים תיכוני, גובהו 45-90 ס"מ. הגבעולים מרובעים חרוצים לאורכם בעלי זוגות עלים נגדיים רחוקים זה מזה. העלה דמוי ביצה אורכו עד 8 ס"מ ושפתו משוננת באונות ארוכות. הפרחים זעירים לבנים ערוכים בדורים צפופים בחיקי עלים שאינם שונים מעלי בסיס הצמח (ברוב השפתניים עלי התפרחת (קרואים חפים) קטנים הרבה יותר ושונים בצורה מעלי שאר הצמח). מארבעת האבקנים האופייניים לפרח השפתניים התנוונו שניים לאברים זעירים הנקראים סטמינודים, שני אבקנים בולטים ממצנור הפרח - תכונה האופיינית לשפתניים פורחי קיץ דוגמת **האזוב**, **הקורנית והנענה**.

=====

כף-זאב אירופית *Lycopus europaeus* (שפתניים) הוא צמח רב-שנתי הגדל בגדות נחלים בחבל הים תיכוני. במקרים רבים חלקם העליון מתייבש בתקופת החורף. לצמח גבעול ראשי זקוף שגובהו כ-60 עד 100 ס"מ ולעתים מתפצלים ממנו גבעולים אלכסוניים קצרים. באוכלוסיות צפופות מאוד, הצמח מתפשט גם לצדדים. ברוב האוכלוסיות בארץ הצמחים מכוסים שערות קצרות בתקופת הפריחה (במגדיר לצמחי בר בארץ-ישראל של פינברון ודנין מצוין שהצמחים כמעט קרחים). הגבעול מרובע ורחב (כ-1 ס"מ) ומחורץ לאורכו. עלי הגבעול נגדיים, הדורים למעט העליונים ביותר מרוחקים זה מזה, כל זוג עלים נמצא בזוית של 90 מעלות ביחס לזוגות שמתחתיו ומעליו, העלים עצמם כמעט אופקיים ונמצאים בזווית ישרה לגבעול. העלים חסרי פטוטרות אך מצטררים בבסיסם, דמויי מעויין ושסועים לאונות רבות בגדלים שונים.

כף-זאב אירופית. צילם: שיר ורד ©

מימין - הצמח מתפשט לצדדים בגידול צפוף; משמאל - עלי הגבעול נגדיים, בחיקיהם תפרחות. הצמח מכוסה בשערות קצרות לקראת הפריחה
להגדלה - לחצו על התמונות

כף-זאב אירופית. צילם: שיר ורד ©
כל זוג עלים ניצב לזוג שמעליו ומתחתיו

התפרחות צפופות ויושבות בחיקי העלים, בתחתית התפרחות ישנן מספר חפיות מחודדות שאורכן פי שתיים עד שלוש מאורך שיני הגביעים. הפרחים יושבים, הגביע בעל 5 שיניים ארוכות, הפרח קטן (כ 5 מ"מ) וצבעו לבן. הכותרת דו-שפתנית אך שתי השפות כמעט שוות זו לזו באורכן. אבקנים 4, מהם 2 פוריים ובולטים מחוץ לכותרת. עמוד עלי אחד, מפוצל לשתי זרועות בראשו. ישנן אוכלוסיות שבהן צבע השפה התחתונה של הכותרת נוטה לורוד.

כף-זאב אירופית פורחת בשיא הקיץ בחודשים יולי עד אוקטובר.

כף-זאב אירופית. צילם: שיר ורד ©

מימין - תפרחות צפופות יושבות בחיקי העלים; במרכז - חפיות מחודדות בתחתית התפרחות, שיני הגביע מחודדות, 2 אבקנים ועמוד עלי המפוצל ל 2 צלקות בולטים מהכותרת; משמאל - השפה התחתונה של הכותרת נוטה לורוד. הצמח מכוסה שערות קצרות. העלים נגדיים ואופקיים.

להגדלה - לחצו על התמונות

בסוג **כף-זאב** נמנים כ 20 מינים, מין אחד בלבד גדל בארץ. כל מיני הסוג גדלים בבתי גידול לחים, הם רב שנתיים לרוב זקופים, התפרחות צפופות בבסיסי העלים, והפרחים קטנים ולבנים. **כף-זאב אירופית** נפוצה בבתי גידול לחים ביבשות אירופה ואסיה. המין הופץ בתרבות גם ליבשות נוספות.

מקור שמו המדעי והעברי של הסוג על פי דמיון עליו לטביעת כף הרגל של הזאב. שמו המדעי והעברי של המין ניתן לו בגלל תפוצתו הרחבה באירופה ותיאורו משם.

כף-הזאב שימשה את האדם החל מהתקופות העתיקות הן כצמח לייצור צבע (שחור), והן כצמח מרפא. גם כיום הצמח משמש למספר התוויות ברפואה האלטרטיבית ובהם כחומר מרגיע, נגד שיעול, נגד פעילות יתר בבלוטת התריס ועוד. גם מינים נוספים בסוג משמשים כצמחי מרפא.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: ורד ש 2018 כף-זאב אירופית *Lycopus europaeus* - צמח חודש מנחם אב תשע"ח, צמח החודש העברי, כתב-עת "כלנית" מספר 5.

[כף-זאב אירופית *Lycopus europaeus* - צמח חודש מנחם אב תשע"ח](#)

=====